

Демокрацията – развенчаният идол

Ханс-Херман Хопе*

Коментар на професор Ханс-Херман Хопе по повод на книгата му „Демокрацията – развенчаният идол”*

Теория и история

В най-общ смисъл бих искал да покажа доколко необходима е теорията за правилната трактовка на историята.

Историята, като последователност от събития, които се развиват във времето, е „сляпа”. Тя не обяснява причините и последствията. Ние може да сме съгласни, че феодална Европа е била бедна, че монархическа Европа е била малко по-богата и че демократическа Европа все още е по-богата или че Америка от XIX век, с ниските данъци и малобройните правила и норми, е била бедна, докато съвременна Америка, с високите данъци и многобройните правила, е богата. Но дали Европа е била бедна поради феодализма и дали е започнала да забогатява благодарение на прехода към монархия и демокрация? Или дали Европа е забогатяла въпреки монархията и демокрацията? Или тези явления не са взаимосвързани?

Същото е и с днешна Америка - богата е вследствие на високите данъци и многото регулации или независимо от тях? Щеше ли Америка да процъфтява още повече, ако данъците и регулациите бяха останали на нивото на XIX век? Историците и псевдоисториците не могат да отговорят на тези въпроси и каквито и статистически манипулации да правят с данните, фактът си остава факт. Всяка последователност на емпиричните събития може да бъде съотнесена към всяка една от съперническите се и взаимноизключващи се трактовки.

За да приемем една от тези несъвместими трактовки, е необходимо да имаме теория. Под теория разбирам твърдение, чиято истинност не зависи от последващата практика, а се установява *a priori*. Това не означава, че доказвайки теорема, емпирическите знания не се вземат под внимание. Това означава, че даже при наличието на емпирически опит, теорията е способна да проникне в същността, като логически продължава и развива отделни исторически събития. Теоретическите твърдения работят с необходимите факти и взаимовръзки и косвено довеждат до погрешни умозаклучения. По този начин практиката може да илюстрира теорията. Но историческата практика не е способна нито да докаже теоремата, нито да я опровергае.

Австрийската школа

Икономическата и политическата теория, особено австрийската школа, са ярък пример за използването на такива твърдения. Например, по-добре е количеството от едно благо да е по-голямо, отколкото това благо да е в по-малки количества; производството трябва да предшества потреблението; това, което е използвано сега, не може да се използва отново в бъдеще; цените, фиксирани под установеното равновесие между търсенето и предлагането, ще доведат до постоянен дефицит; без частна собственост върху факторите за производството е невъзможно тяхното ценообразуване, а без цени на факторите за производство е невъзможно да се изчисли себестойността; увеличаването на книжното парично обръщение не води до увеличаване на всеобщото богатство, а само до преразпределение на съществуващото богатство; монополът (липсата на свободен достъп до пазара) води до повишаване на цените и понижаване на качеството на стоките за разлика от конкуренцията; вещь или част от нея не може да се

* Ханс-Херман Хопе (р.1949) – икономист от Австрийската школа, анархо-капиталист. Професор Хопе, когото Лю Роквел нарича „национално богатство”, е старши научен сътрудник в Института „Лудвиг фон Мизес”, професор по икономика в университета в Невада, Лас Вегас, редактор на [The Journal of Libertarian Studies](http://www.lewrockwell.com/hoppe/hoppe4.html), основател и президент на Обществото на собствеността и свободата. „Демокрацията – развенчаният идол” е неговата пета книга. Оригиналният текст е достъпен на <http://www.lewrockwell.com/hoppe/hoppe4.html>. Преводът е на Бинка Илиева, ИПИ.

притежава едновременно от повече от една страна; демокрацията (принципът за господство на мнозинството) и частната собственост са несъвместими.

Разбира се, теорията не може да замени историята, но същевременно липсата на задълбочено разбиране на теорията неизбежно води до груби грешки при тълкуването на историческите факти.

Например, известният историк Карол Куигли¹ твърди, че създаването на частичните резерви върху депозитите в банковото дело е основната причина за безпрецедентния ръст на благосъстоянието, свързано с промишлената революция, а редица историци обясняват икономическото положение на страните със съветски модел на социализъм с липсата на демокрация.

От теоретична гледна точка подобни трактовки трябва категорично да се отхвърлят. Нарастването на книжното парично обръщение не може да доведе до по-голямо благоденствие, а само до преразпределение на богатството. Стремителният ръст на благосъстоянието по време на промишлената революция е настъпил *независимо* от частичните банкови резерви. По същия начин икономическото състояние на социалистическите държави не може да се дължи на липсата на демокрация. Обратното, причината за това е липсата на частна собственост върху факторите за производство. „Общоприетата история” е пълна с подобни погрешни твърдения. Теорията ни дава възможност да изключим някои исторически факти като невъзможни и несъвместими с природата на нещата. Съгласно същия този принцип тя ни позволява да моделираме историческите вероятности, дори ако тяхното настъпване не е било възможно.

Ревизионистката история

Нещо още по-интересно - въоръжен с елементарна икономическа и политическа теория, в моята книга аз предлагам ревизионистична реконструкция на съвременната западна история: възникването на абсолютната монархия от феодалните образувания, които не са се оформили като държава, и на преобразуването на Западния свят от монархически към демократични държави, започнало от Френската революция и завършило на практика с края на Първата световна война, както и възхода на САЩ до ранга на „глобална империя”. Неоконсервативните писатели като Франсис Фукуяма тълкуват това развитие като прогрес на цивилизацията и провъзгласяват, че „краят на историята” ще настъпи с триумфа на западната, т. е. на американската демокрация и на нейната глобализация (превръщайки света в безопасно място за демокрацията²).

Първи мит

Моята теоретическа трактовка е съвършено различна. Тя включва развенчаването на три исторически мита. Първият и най-фундаменталният мит е убеждението, че възникването на държавите от първоначалното недържавно устройство е довело до икономическия прогрес и развитието на цивилизацията. В действителност, теорията повелява, че ***всеки прогрес е трябвало да възникне въпреки, а не в резултат от възникването на държавата.***

Обикновено държавата се определя като орган, упражняващ принудителен териториален монопол върху окончателното вземане на решенията (юрисдикция) и данъчното облагане. Според тази дефиниция *всяка държава, независимо от нейната конституция, е икономически и етически несъвършена.* От гледна точка на потребителя всеки монополист е „зло”. Под

¹ Карол Куигли (1910-1977) – американски историк, енциклопедист, теоретик на еволюцията на цивилизацията. (бел. прев.)

² В оригиналния текст - *making the world safe for democracy*. Това е препратка към станалата крилата фраза от историческата реч на президента Удроу Уилсън пред Конгреса на САЩ на 2 април 1917 г. В нея той настоява САЩ да обявят война на Германия - “The world must be made safe for democracy”. След това обръщение САЩ влизат в Първата световна война (бел. прев.).

монопол в този случай се разбира липсата на свободен достъп до производството на определени стоки – само субектът А може да произвежда стоката Х.

Всеки един монопол е „зло” за потребителите, доколкото цената на неговия продукт, защитен от навлизането на потенциални новодошли в неговата производствена ниша, е много по-висока, а качеството е по-ниско, отколкото на свободния пазар. А монополистът, който има правото да взема окончателното решение, представлява особен вид зло. Докато другите монополисти произвеждат малоценни стоки, монополистът-съдия произвежда и антиблага, като приема решения в своя полза, доколкото като последна съдебна инстанция при разрешаването на всеки конфликт той има и последната дума при всеки конфликт, по който е страна. Следователно, вместо да предотвратява и да разрешава конфликтите, монополистът-съдия ще ги предизвиква, за да може да ги разрешава в своя полза.

Не само че никой няма да приеме подобни монополистични съдийски решения, но и никой никога не би се съгласил с условието, че той (монополистът) еднолично ще определя цената на подобен род „услуги”. Може да се очаква, че такъв монополист ще използва още по-големи ресурси (данъчни постъпления), за да произвежда все по-малко блага и все повече антиблага. Не с цел самозащита, а за потискане и експлоатация. В резултат се получава не мирно сътрудничество и социален ред, а – **конфликт, провокация, агресия, потисничество, обедняване, с една дума – децивилизация (деградация)**. Ето това е, което в края на краищата историята на държавата илюстрира. Това е основната история на безчислените милиони невинни жертви на държавите.

Втори мит

Вторият мит е свързан с историческото превръщане на абсолютните монархии в демократични държави. Не само неоконсерваторите тълкуват този процес като прогрес; съществува почти всеобщо разбиране, че демокрацията представлява движение напред по отношение на монархията и е причина за икономическия и моралния прогрес. Такава трактовка е странна, особено в светлината на факта, че демокрацията е била първоизточник на всички форми на социализъм: (европейския) демократически социализъм, (американския) либерализъм и неоконсерватизъм, както и интернационалния (съветски) социализъм, (италианския) фашизъм и националния (нацисткия) социализъм. По-важно е, че тази трактовка противоречи на теорията – доколкото и монархията и демокрацията имат недостатъци като държавен строй, то демокрацията е по-лоша от монархията.

От гледна точка на теорията преходът от монархия към демокрация не е нищо повече от заместването на наследствения „собственик” – принц или крал – с временни, сменяеми „ръководители” на монопола – президенти, премиери и членове на парламента. И кралете, и президентите създават антиблага, но все пак кралят, явяващ се собственик на монопола, може да го продаде или завещае, но ще се замисли по какъв начин действията му ще се отразят на обема на капитала. Бидейки владетел на основния капитал на „своята” територия, кралят, в някаква степен, е ориентиран към бъдещето. С оглед да запази или да увеличи стойността на своята собственост, той ще я ползва умерено и предвидливо. Обратното, временният и сменяем демократичен управляващ не владее страната, но му е разрешено, докато е на служба, да се възползва от нея в своя собствена изгода. Той има правото на временно ползване, а не на основен капитал. Това *не изключва* експлоатацията. Напротив, тя става недалновидна (ориентирана към днешния ден), зле пресметната, т.е. разчетите се изпълняват без да се взема под внимание величината на основния капитал.

Наличието на свободен достъп не представлява преимущество за демократичния строй (доколкото при монархията достъпът е ограничен по усмотрение на краля). Напротив, конкуренцията при производството на *блага* е тази, която носи полза. Що се отнася до конкуренцията при производството на антиблага, то тя не носи ползи, на практика това е *абсолютно зло*. Кралете, идвайки на власт на принципа на унаследяване на властта, биха могли да се окажат безобидни дилетанти или достойни мъже (а в случаите на лудост, те биват бързо изолирани или ако се налага, дори биват убивани от близки роднини, загрижени за владенията

на династията). Това рязко контрастира с избора на правителство чрез всенародно гласуване, където на практика е невъзможна победата на отговорен или достоен кандидат. **Президентите и министър-председателите заемат своите постове, преуспявайки в качеството си на демагози, на които е непознат моралът.** В края на краищата, същността на **демокрацията потвърждава, че единствено опасните хора заемат ръководни постове в правителството.**

В частност, на демокрацията се гледа като на увеличение на социалната норма на временното предпочитание (ориентация към днешния ден) или като на „инфантилизация” на обществото. Това се изразява в постоянното увеличаване на данъците, парите и инфлацията, в несекващ поток от закони и в непрестанно нарастващ „обществен” дълг. По такъв начин **демокрацията води до намаляване на спестяванията, увеличаване на правната несигурност, морален релативизъм, беззаконие и престъпност. Нещо повече, демокрацията е средство за конфискация и преразпределение на богатството и доходите. Тя допуска законно „отнемане” на собствеността от някои лица (от имащите) и „предаването” ѝ не-имащите.** И доколкото това, което се преразпределя, по презумпция е ценно - от което „имащите” имат твърде много, а „не-имащите” – твърде малко, то всяко едно подобно преразпределение систематично намалява стимулите човек да притежава или да произвежда нещо ценно. С други думи, увеличава се броят на не-дотам-добри хора, с техните не-дотам-добри навици и привычки, не-дотам-добро облекло и поведение, и животът в обществото става все по-неприятен.

И последно, но не по значение, демокрацията може да бъде представена и като радикално променила правилата за водене на война. Доколкото и кралят, и президентите могат да прехвърлят издръжката на своята агресия върху другото (чрез данъците), то и едните, и другите ще бъдат повече от „умерено” агресивни и воинствени. Още повече че мотивът на краля за война е типично собственически, това е въпрос за наследственото имущество. Целта на неговата война е осезаема, материална – да установи контрол над определени територии и техните жители. За да постигне тази цел, в негов интерес е да умее да различава воюващата страна (неговите врагове и целите за поражение) от страните, които не участват в бойните действия и тяхната собственост, която трябва да излезе от войната цяла и невредима. **Демокрацията преобрази до неузнаваемост войната – от война с ограничени действия между кралете в тотална война.** Мотивът за започването на войната става идеологически – **демокрация, свобода, цивилизация, хуманизъм.** Целите на войните – неосезаеми и ефимерни: идеологическият „преход” на страната, претърпяла поражение, се предшества от „безусловна” капитулация, която – тъй като човек никога не може да бъде сигурен относно честността на „прехода” – може да „изисква” такива средства като масово убийство на граждани. В условията на демокрацията отликите между воюващи и невоюващи страни се размиват и в края на краищата изчезват, наборът на войници, повсеместните военни сборища, както и „съпътстващите загуби” стават част от стратегията.

Трети мит

И накрая, третият развенчан мит – това е убеждението, че не съществува алтернатива на западните благоденстващи демокрации ала САЩ. И отново теорията ни показва точно обратното. Първо, това е погрешно убеждение, тъй като съвременната процъфтяваща държава няма „стабилна” икономическа система. Тя е на предела да се разруши от собственото си паразитно тегло, по подобие на социализма от руски тип, който се самовзриви преди десетина години. Но какво е по-важно - съществува алтернатива на икономически стабилната демокрация. Терминът, който предлагам за тази алтернатива, е „естествен ред”.

При естествения ред всеки един от ограничените ресурси, включително и цялата земя, е частна собственост; всяко предприятие е основано от доброволно плащащи потребители или от частни донори; съществува свободен достъп до всички нива на производството, в т.ч. защита на собственост, разрешение и регулиране на споровете. Голяма част от моята книга е посветена на механизмите, на логиката на естествения ред и на необходимите изисквания за преход от демокрация към естествен ред.

Докато държавата обезоръжава своите граждани, навярно за да ги граби (оставяйки ги уязвими на ударите на криминални и терористични посегателства), естественият ред се характеризира с въоръжено гражданство. За това ще способстват застрахователните компании, които играят важна роля в осигуряването на безопасността и защитата на естествения ред. Застрахователите ще поощряват притежанието на оръжие, предлагайки по-ниски застрахователни премии на въоръжени (и обучени да боравят с оръжие) клиенти. По своята природа застрахователните компании са *агенции за защита*. Застраховка се изплаща за нанесени щети, свързани с „нешастен случай“, към тях не спадат вреди и щети, причинени или провокирани от самото лице. На агресорите и провокаторите ще бъде отказано застрахователно покритие, което ще ги обезсили. И тъй като застрахователните компании обезщетяват своите клиенти в случаите на насилие, то те ще са постоянно заинтересовани в предотвратяването на криминална агресия, възстановяването на незаконно присвоена собственост и в задържането на заподозрени лица.

Наред с това отношенията между застраховател и клиент са договорни. Правилата на играта се договарят от двете страни и се записват на хартия. Застрахователят не може „да нанася поправки“ или едностранно да променя условията на договора. В частност, ако застрахователят иска да привлече клиентела на доброволни начала, той трябва да предвиди в договорите всички възможни случаи на конфликти, не само между своите клиенти, но особено с клиенти на *други* застрахователи. Последното може да се предвиди с разпоредба, с която застрахователят прехвърля арбитражните функции на трета независима страна по силата на договор. Но не всеки арбитър може да помогне. Спорещите застрахователи трябва да постигнат съгласие за избора на арбитражния съд или агенция, а за да бъде приемлив за застрахователите, арбитърът е длъжен да произведе продукт (съдебен процес и решение на съда), който да е израз на общото съгласие, постигнато между застрахователите и техните клиенти. По такъв начин естественият ред, за разлика от държавния ред, се характеризира със стабилни и предвидими закони и висока съдебна хармония.

Нещо повече, застрахователните компании съдействат за развитието на още една „функция за защита“. Държавата не само е разоръжила своите граждани, като е отнела от тях оръжието, демократичната държава, в частност, е извършила това, като ги е лишила от правото на изключване (*right to exclusion*) и в замяна прокарва принудителна интеграция (*forced integration*) посредством разнообразни антидискриминационни, положителни действия и мултикултурни политики. При естествения ред правото на изключване, което е заложено в самата идея за частна собственост, се възстановява на владелците на частна собственост.

Следователно, за да намали себестойността на гарантирането на сигурността и за да подобри нейното качество, естественият ред се характеризира с повишена дискриминация, сегрегация, пространствено разединение, уникултурализъм (културна еднородност), изключително право и изключване. Освен това, докато държавата подрива посредничеството на социалните институции (частно стопанство, църква, договорни задължения, общности и сдружавания) и съответните степени и рангове на власт, за да увеличи собствената си власт и за да изолира отделните индивиди, естественият ред е открито не-егалитарен (не е за равноправие): той е „елитарен“, „йерархичен“, „собственически“, „патриархален“ и „авторитарен“ и неговата стабилност зависи главно от съществуването на естествено самоосъзната и доброволно призната аристокрация.

Стратегия

Накрая се спирам на въпросите на стратегията. По какъв начин естественият ред изниква от демокрацията? Разяснявам ролята на идеите, на интелектуалците, на елита и на общественото мнение за узаконяването и лишаването от законност на държавната власт. В частност, разглеждам ролята на доброволното излизане от състава на държавата, както и ролята на бързото нарастване на независимите политически обединения като важна стъпка по пътя към естествения ред. Обяснявам как трябва да се приватизира „национализираната“ и „обществената“ собственост.

Книгата се оформи от докладите, с които участвах на различни конференции на Института „Лудвиг фон Мизес“ и на юридически консултантски фирми по въпросите на инвестиционната дейност през 90-те години. Тези конференции, които бяха организирани от Лю Рокуел, Бърт Блъмфърт и Мюррей Ротбард (до неговата смърт през 1995 г.), имаха за цел да разпространяват идеите на либертарианството чрез придаването на историческа, социологическа и културологическа тежест на абстрактните либертариански идеи, което впоследствие стана известно като *палео-либертарианство* (в разрез с контралявото културно либертарианство, „новия“ консерватизъм и „нео“-консерватизма на студената и „горещата“ война). Докладът на Ротбард-Рокуел, предвестник на *LRC*, беше първата и най-бърза реакция и отражение на това интелектуално движение. Другите са „Разходите за война“ ([*The Costs of War*](#)), „Преосмисляне на президентството“ ([*Reassessing the Presidency*](#)) и „Неудържимият Ротбард“ ([*The Irrepressible Rothbard*](#)). „Демокрацията – развенчаният идол“ е моят опит да дам определение и да конкретизирам движението палео-либертарианство.

12 ноември 2001 година